

ХАРЧОВІ ТРАДИЦІЇ – МЕНТАЛЬНИЙ КОД НАЦІЇ

Колективна монографія

**За загальною редакцією
доктора філологічних наук,
професора Г. І. Віват**

Одеса – 2018

УДК 642.5(477)

В 210

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеської національної академії харчових технологій
(Протокол № 14 від 26 червня 2018 року)

Рецензенти:

І. М. Кочан – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

В. П. Мацько – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Рарицький О. А. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури Кам'янець-Подільського державного університету імені Івана Огієнка.

Колектив авторів:

доктори філол. наук Віват Г. І., Ковпик С. І., Мусій В. Б., Рева-Левшакова Л. В.,
Форманова С. В.; доктор техн. наук Осіпова Л. А.; канд. філол. наук Бойко Л. П.,
Зінченко О. С., Зубець Н. О., Коляда-Березовська Т. Ф., Кравченко В. О.,
Лупол А. В., Малиновський А. Т., Машарова Я. В., Мельник Н. Г.,
Михайлюта В. П., Філіпенко О. І., Южакова О. І.; канд. техн. наук Вікуль С. І.,
Дзюба Н. А.; викладачі Войтенко Г. М., Гриньків О. І., Казарян Т. Г.,
Кирилова О. О., Шевчук О. В.; магістрант Червякова Н. Г.,

Харчові традиції – ментальний код нації : колект. моногр. / за загальною редакцією Віват Г. І. – Одеса: ВМВ, 2018. – 232 с.

ISBN 978-966-413-629-4

Колективну монографію присвячено питанням історії розвитку української та світової харчової культури, втіленої в різних видах творчості: художній, науковій, фольклорній. Пропонується для використання на заняттях із навчальних дисциплін «Українська та зарубіжна культура», «Світова культура та мистецтво», «Традиції українського харчування», «Історія розвитку харчової культури» зі студентами-харчовиками, а також для широкого кола поціновувачів харчової культури.

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «БЛИЗНЕЦЫ» (Валентина Михайлюта).....142

ВИНОГРАДНОЕ ВИНО: ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА,
ОСОБЕННОСТИ ТЕХНОЛОГИИ, КУЛЬТУРА ПОТРЕБЛЕНИЯ
(Лариса Осипова, Елена Шевчук).....153

РОЗДІЛ ІІІ

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ХАРЧОВИХ НОМІНАЦІЙ

ГУСТАТИВНІ ЗНАЧЕННЯ В НЕГУСТАТИВНИХ ЛЕКСЕМАХ
(Світлана Форманова).....163

НАЗВИ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ, СТРАВ І НАПОЇВ
У ГОВІРКАХ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ (Лариса Бойко).....172

ТЕРМІНИ ХЛІБОПЕКАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА:
ІСТОРІЯ Й СУЧАСНІСТЬ (Ярослава Машарова, Олена Шевчук).....182

ФАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ СУЧАСНОЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ (Тетяна Коляда-Березовська, Олена Зінченко,
Тетяна Казарян).....190

РОЛЬ СЛОВНИКІВ У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ
МОВИ (Ширмова Тетяна) 203

ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАТИВНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТУ «ХОЛОД»
(Олена Южакова).....210

ВИСНОВКИ.....231

its origin.

Key words: term, etymology, croissant, pretzel, macaroon, tiramisu, product, production.

УДК 821.161.2

Тетяна Коляда-Березовська,

канд. філол.н., доц.

*Одеський національний політехнічний університет,
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності,*

Олена Зінченко,

канд. філол.н., доц.

*Одеська національна академія харчових технологій,
завідувач кафедри іноземних мов,*

Тетяна Казарян

*Одеська національна академія харчових технологій,
викладач кафедри українознавства та лінгводидактики*

ФАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У роботі розглянуто систему термінів певної галузі науки/сфери діяльності (зокрема харчової) як складової літературної мови. Також розглянуто питання стандартизації термінології (зокрема харчової галузі); наведено конкретні засади унормування української термінології, таблиці ДСТУ-словників термінів і мовно-термінологічних недоліків у назвах ДСТУ серії «Технології виробництва харчових продуктів».

Ключові слова: *терміносистема, стандартизація термінів, виробництво харчових продуктів.*

Формування єдиного/глобального інформаційного простору, яке визнано перспективою людства третього тисячоліття, значно розширює форми комунікації. Це стимулює розроблення кола проблем, пов'язаних зі специфікою взаємодії в інформаційному суспільстві, а в контексті компетентнісного підходу в сучасній вищій освіті до цього додається проблема формування у студентів комплексу компетенцій – професійної, комунікативної та аналітичної в їхньому інтеграційному вимірі. Студентська аудиторія, що активно користується інформаційно-комунікаційними технологіями – електронно-інформаційними продуктами й послугами, – відповідно характеризується специфікою взаємодії, крім того, необхідність включення студентів у наукову комунікацію/е-комунікацію (вебінари, вебконференції тощо) вже на стартовому етапі навчання у вишах суттєво актуалізує проблему розвитку професійно-комунікативної компетенції. Саме вона є запорукою здійснення професійно-продуктивної діяльності після закінчення вишу, а в підґрунті цього – наукова, фахова термінологія, яка, виконуючи такі основні функції, як позначення наукових понять та задоволення потреби спілкування фахівців і відбиваючи темпи мовної динаміки останніх десятиліть, перманентно перебуває у фокусі дослідницької уваги.

Важливі теоретичні положення для цього напрямку досліджень містять праці вітчизняних і зарубіжних вчених (М. Гінзбург, М. Зубков, О. Кочерга, Є. Мейнарович, А. Карпенко, Є. Козловець, Є. Біленький, М. Калько, Т. Кияк, В. Лейчик, В. Моргунюк, Б. Рицар, Р. Рожанківський, В. Шинкарук та ін.), у яких розробляється чимало лінгвостилістичних проблем сучасності, серед яких не периферійне місце посідає така, що пов'язана з функціонально-стильовим варіюванням мови внаслідок її реалізації в різних комунікативних сферах. Особливості «існування» термінів (виникнення, адаптація, гармонізація) в таких функціональних стилях, як науковий/науково-технічний стиль, а також офіційно-діловий стиль, – тривалий час залишаються об'єктом дослідження в численних статтях,

збірниках і монографіях, а також дисертаційних роботах, зокрема, стійким є інтерес до аналізу механізмів освітньо-наукової комунікації.

Освітньо-наукова комунікація – це, перш за все, спілкування студентів і викладачів із метою отримання/надання знань, що скероване на формування предметних компетенцій у межах майбутнього фаху і базується на нормативному використанні мови науки як інструмента демонстрації предметних знань, умінь та навичок на різних рівнях (олімпіади, конференції, конкурси-захисти результатів науково-дослідних робіт тощо). Для донесення до студентської аудиторії специфіки наукової комунікації викладачами задіяний матеріал широкого кола питань, як-от: структурно-композиційний план наукових текстів, характерні синтаксичні засоби, семантично цілеспрямований зв'язок мовних елементів, що відбиває зорієнтованість на чітку цільову заданість, аналіз новацій у терміносистемі, стандартизація термінології тощо.

Отже, в будь-якому аспекті система термінів певної галузі науки/сфери діяльності як складова літературної мови, підпорядковуючись загальним законам її розвитку та функціонування, є, з одного боку, об'єктом дослідження мовознавців, а з іншого, – водночас і проблемою, і предметом опанування студентами у процесі навчання за обраним фахом. Це визначає організаційні форми і методи навчання, які мають стимулювати свідоме оволодіння терміносистемою майбутнього фаху.

Комплексний підхід у вивченні наукової термінології для свідомого володіння нею студентами – молодими фахівцями у подальшому – проблема, складність розв'язання якої пояснюється низкою факторів.

1. Наукова термінологія, будучи частиною лексичної системи мови, проходить етапи формування, розвитку і впорядкування фахівцями та носіями мови. У результаті досліджень мови науки у минулому столітті саме поняття «наукова термінологія» набуло «розгалуження» на технічну термінологію, науково-технічну і галузеві найменування термінологій. Сучасний етап розвитку наукової термінології позначений тим, що науковці,

розглядаючи терміни як особливий об'єкт пізнання, тяжіють до інтегрованого підходу у вивченні терміносистем науки, зацікавлені у виробленні єдиної концепції термінотворення. Проте *проблема єдиної концепції термінотворення* залишається відкритою, це пов'язано ще і з активізацією процесу *взаємодії/інтеграції терміносистем*, запозичення термінів із суміжних сфер людської діяльності, що зумовлено підсиленням тенденції до міжгалузевої науково-практичної взаємодії. Позитивність такого процесу незаперечна, оскільки сприяє розвитку світогляду, підвищенню адаптивності майбутніх фахівців до професійно-наукового середовища. Разом із тим, відбиття процесу інтеграції терміносистем спостерігаємо на явищах багатозначності, синонімії, омонімії, що обмежує точність і однозначність термінів, крім того, з'являються деякі термінологічні конструкції, використання яких обґрунтоване недостатньо, що тягне за собою або підміну змісту, або семантичні зсуви. В авангарді цього – саме інформаційно-комунікаційна сфера.

2. Упровадження компетентнісного підходу в освітній діяльності визначило необхідність коригування змісту спеціальних дисциплін із урахуванням прикладного аспекту термінознавства, який передбачає опис/вивчення терміносистеми певного фаху на основі пізнавальних процесів мовної особливості, тобто «вмикання» когнітивно-асоціативних механізмів сприйняття, адекватного розуміння, переробки, збереження і відтворення інформації. Інакше – виникає *проблема когнітивної обмеженості*: під час роботи з науковими текстами значна кількість термінів, із якими стикаються студенти, їм зрозуміла не повною мірою. Як показують дослідження, [О.М. Холод 1], неадекватність розуміння текстів, наповнених термінологією, іноді досить висока. Тексти, що «рясніють» термінологічними одиницями, погано сприймаються часткою інформаційних споживачів або взагалі не сприймаються. В цьому ракурсі проблема свідомого вивчення студентами наукової термінології може бути вирішена шляхом

а) виконання термінологічної роботи системно – роботи, яка пов'язана із

«систематичним опрацюванням і подаванням понять та їхніх позначень,

б) створення студентами у процесі виконання науково-дослідницьких розробок глосаріїв (переліку термінів або важких для розуміння слів) як структурних одиниць курсових і кваліфікаційних робіт.

в) суворого дотримання певних *принципів*, як-от:

- вичерпність інформування щодо змісту лексеми (приміром, **термін** > від лат. *terminus*-«межа/кінець», – одиниця історично сформованої термінологічної системи, яка визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови і підпорядковується її законам, вживається для точного вираження поняття певної галузі знань і має бути однозначною у межах однієї термінологічної системи, до того ж, термін може мати умовні позначки й варіанти, наприклад, різні форми написання) (ISO 1087-1 2000);

- доцільність уведення (так, у суто наукових текстах терміни не пояснюються, проте у навчальній літературі та науково-популярній пояснення є необхідними);

- уведення термінів у текст здійснюється в найдоцільнішій формі: як безпосереднє визначення, поступове підведення до терміну (після розгорненого опису поняття), за аналогією (метод аналогізації), у формі пояснення походження поняття (метод етимологізації), при цьому терміни або пояснюються в дужках, або у виносці під текстом.

З'ясування рівня опанування мовних одиниць-термінів у процесі навчання здійснюється на етапі контролю засвоєння знань студентами, наприклад, виконання завдань щодо визначення поняття/наведення дефініції, пошуку «зайвого» терміна в ланцюгу наданих, встановлення відповідності «термін – дефініція» тощо. Це дає можливість розглядати відношення між сприйняттям і усвідомленням студентами просторових параметрів світу, що вербалізуються термінологічно, і мовною семантикою, оскільки зміни у тлумаченні раніше існуючих термінів відповідно до нового розуміння явищ –

демонстрація адаптованості фахової термінології до соціально-економічних перетворень.

3. Загальновизнаним є те, що добре розвинуті терміносистеми з глибокою галузевою диференціацією вважаються показником як рівня розвитку літературної мови, так і державної політики в галузі стандартизації термінології. Стандартизована термінологія обов'язкова для вживання в офіційних, наукових, ділових, виробничих текстах. Стандартизація термінології – це вироблення термінів-еталонів, термінів-зразків, унормування термінології в межах однієї країни, якщо це національний стандарт, або в межах групи країн, якщо це міжнародний стандарт. Кодифікація термінів – систематизація їх у словниках і довідниках (універсальних і галузевих енциклопедіях, галузевих термінологічних словниках), в тому числі – в електронному форматі – комп'ютерні бази даних, що містять особливим чином закодовані словникові статті, які дозволяють добирати потрібні слова, часто з урахуванням морфологічних форм і особливостей поєднання слів.

Термінологічна робота у широкому розумінні цього поняття (стандартизація і систематизація термінів) проводиться відповідно до Закону України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації» від 26.11.2014 за № 1163-р та Програми робіт з національної стандартизації на 2017 рік. В термінологічній роботі технічних комітетів стандартизації, підприємств, установ, організацій, міністерств (відомств) рекомендовано застосовувати настанови та положення ДСТУ 3966:2009 [*]. Цей стандарт визначає засади та основні правила розроблення національних стандартів на терміни та визначення понять у різних сферах знань і основні правила впровадження міжнародних, регіональних стандартів, національних стандартів інших країн на терміни та визначення понять (словників термінів) в Україні.

ДК 004:2008 чинних національних стандартів серії 67 Технологія

виробництва харчових продуктів містить 16 груп і 28 підгруп стандартів, до яких відносяться відповідні «Словники термінів» (Див. Табл.1).

Таблиця 1.
ДСТУ-Словники термінів
серії «Технології виробництва харчових продуктів»

№	Позначення	Назва
1.	ДСТУ 2073:2009	Консерви овочеві та фруктові. Технологічні процеси та способи консервування. Терміни та визначення понять
2.	ДСТУ 2074-92	Продукти переробки овочів і фруктів. Терміни та визначення
3.	ДСТУ 2079-92	Соління і квашення. Технологічні процеси. Терміни та визначення
4.	ДСТУ 2120-93	Хлібопекарське виробництво. Терміни та визначення
5.	ДСТУ 2163-93	Виноробство. Терміни та визначення
6.	ДСТУ 2164-93	Вина виноградні. Терміни та визначення
7.	ДСТУ 2175-93	Овочі. Терміни та визначення
8.	ДСТУ 2176-93	Баштанні культури. Терміни та визначення
9.	ДСТУ 2177-93	Коренеплоди та бульбоплоди. Терміни та визначення
10.	ДСТУ 2208-93	Чайна промисловість. Терміни та визначення
11.	ДСТУ 2209-93	Борошно, побічні продукти і відходи. Терміни та визначення
12.	ДСТУ 2211-93	Крохмаль та крохмалепродукти. Терміни та визначення
13.	ДСТУ 2212:2003	Молочна промисловість. Виробництво молока та кисломолочних продуктів. Терміни та визначення понять
14.	ДСТУ 2333:2008	Жири модифіковані. Виробництво та переробляння. Терміни та визначення понять
15.	ДСТУ 2422-94	Зерно заготівельне і постачальне. Терміни та визначення
16.	ДСТУ 2423-94	Олії рослинні. Виробництво. Терміни та визначення
17.	ДСТУ2567:2007	Цукрове виробництво. Терміни та визначення понять
18.	ДСТУ 2575-94	Олії рослинні. Сировина та продукти переробки. Показники якості. Терміни та визначення
19.	ДСТУ 2597-94	Устаткування для виробництва хлібобулочних та борошнених кондитерських виробів. Терміни та визначення
20.	ДСТУ 2629-94	Крупи, побічні продукти і відходи. Терміни та визначення
21.	ДСТУ 2630:2007	Технологічні процеси в кондитерській промисловості. Терміни та визначення понять
22.	ДСТУ2633:2007 з 01.01.2018 ДСТУ2633:2017	Продукція кондитерського виробництва. Терміни та визначення понять. – чинний до: 01.01.2018
23.	ДСТУ 2789-94	Плоди свіжі. Терміни та визначення
24.	ДСТУ 3001:2008	Продукція маргаринова. Виробництво. Терміни та визначення понять
25.	ДСТУ 3005-95	Устаткування для вироблення цукристих кондитерських виробів. Терміни та визначення
26.	ДСТУ 3007-95	Устаткування для виробництва цукру. Терміни та визначення
27.	ДСТУ 3139-95	Пивоварство. Терміни та визначення
28.	ДСТУ 3296-95	Виробництво етилового спирту з харчової сировини. Терміни та визначення
29.	ДСТУ 3297-95	Лікero-горілчана промисловість. Терміни та визначення понять
30.	ДСТУ 3747-98	Сіль натрію хлорид. Виробництво. Терміни та визначення
31.	ДСТУ 3938-99	М'ясна промисловість. Продукти забою худоби. Терміни та визначення

32.	ДСТУ 4283.1:2007	Консерви. Соки та сокові продукти. Частина 1. Терміни та визначення
33.	ДСТУ 4324:2004	Молочна промисловість. Виробництво молочних консервів. Терміни та визначення понять
34.	ДСТУ5037:2008	Промисловість птахопереробна. Терміни та визначення понять
35.	ДСТУ6032:2008	Олії. Переробляння. Терміни та визначення понять
36.	ДСТУ 6073:2009	Консерви. Соуси, кетчупи, приправи. Терміни та визначення понять
37.	ДСТУ2175:2017	Овочі. Терміни та визначення понять
38.	ДСТУ2176:2017	Баштанні культури. Терміни та визначення понять
39.	ГОСТ 29128-91	Продукты мясные. Термины и определения по органолептической оценке качества Дата введения 01.01.93
40.	ДСТУ3139:2015	Пивоваріння. Терміни та визначення понять
41.	ДСТУ ISO 4125:2013	Плоди сухі та сушені. Терміни та визначення понять і номенклатура
42.	ДСТУ2789:2015	Плоди свіжі. Терміни та визначення понять
43.	ДСТУ 2074:2017	Продукти перероблення овочів та фруктів. Терміни та визначення понять

Аналіз чинних на сьогодні національних стандартів розглядуваного класифікаційного угруповання дає можливість констатувати проблему, актуальність якої не знижується протягом останніх десятиліть: проблема вдосконалення мовної експертизи національних стандартів. На жаль, чинні стандарти містять мовні огріхи, недоліки, терміни-«покручі», які призводять до зниження загальної культури видання, що ускладнює сприйняття змісту як стандарту в цілому, так і його окремих частин, хоча вітчизняними термінологами й розроблені конкретні засади унормування української термінології. Наведемо їх.

По-перше, необхідно добирати питома український термін, для чого треба переглянути усі доступні словники, а з укладеного переліку слів до вжитку має вводитися питома українське, яке найкраще відповідає усім міжнародним вимогам до терміна – стислість, висока словотворча (дериваційна) здатність, наявність обсяжного кореневого гнізда (крім іменника – дієслова з дієприслівниками та дієприкметниками, прикметники) тощо.

По-друге, необхідно добирати точне за значенням українське слово, адже характерна семантична риса українського вербального фонду – це його багатство через наявність у ньому слів, що точно відображають відтінки

значень, чого набагато менше в англійській (аналітична мова, де значення слова можна пізнати лише у контексті). В українській мові значення вдало дібраного слова очевидне відразу, у процесі першого читання. Типова словникова стаття містить декілька відповідників до того самого іноземного слова, порівняємо: « рос. *представляют, представит* – подавати, подати; наводити, навести; *приставляют, приставити*; знайомити, познайомити; рекомендувати, відрекондувати; *представляют, представити*; зображати, зобразити; виводити, вивести; показувати, показати; змальовувати, змалювати; викликати, викликати; завдавати, завдати; удавати, удати; прикидатися, прикинутися; *вставляют, выставити*; уявляти, уявити; становити; репрезентувати».

Згідно з цими словниковими даними науковець *подає* статтю на розгляд, а не *представляє*, студія 1 + 1 *показує* кінофільм, а не *представляє*, речі для огляду *виставляють*, а не *представляють* тощо, тобто перенесення російського слова «представлять» разом з його способом вживання в українську мову породжує суржик.

По-третє, не запозичати чуже слово за наявності українського відповідника. Так, немає сенсу культивувати «спікер» (англ.), коли є «мовець» і «промовець», «ксерокс» (англ.), коли є «копіював» і подібні.

По-четверте, запозичати термін безпосередньо з мови-оригіналу, щоб оминати вплив мов-посередників на форму запозичуваного терміна. У нас в Українській мовний фонд уведено безліч англійських, німецьких, французьких термінів, запозичених через російську мову шляхом калькування, які не відповідають нормам української мови, наприклад, «стандартизувати» замість «стандартувати», «функціонування» замість «функціювання» тощо.

Отже, за умови чіткого дотримання зазначених засад можна уникати наявних мовно-термінологічних недоліків, термінів-«покручів». За результатами аналізу чинних національних стандартів-словників термінів серії 67 – Технологія виробництва харчових продуктів, що наведені у ДК

004:2008, подано перелік зауваг до висловів, наявних навіть у назвах ДСТУ (Див. Табл.2).

Таблиця 2.
Мовно-термінологічні недоліки у назвах ДСТУ
серії «Технології виробництва харчових продуктів»

№ п/п	Серія, клас, підклас стандарту	Наявний термін	Правильніший з погляду термінологів
1	67.100.20 ДСТУ 7065:2009	бринза	бриндзя
2	67.060 РСТ УССР 1928-83	жарені (піріжки)	смажені
3	67.080.20 РСТ УССР 261-91 ДСТУ 6085:2009	жарений (перець)	смажений
4	67.080.20 РСТ УССР 1399-81	жарена (морква)	смажена
5	67.120 ДСТУ 4860:2007	жирні (кислоти)	масні
6	67.080.20 РСТ УССР 1399-81	жир свиний	смалець
7	67.120 ДСТУ 4455:2005.	жир (тваринний)	товщ
8	67.080.10 ДСТУ 7179:2010	малина дикоростуча	малина-дичка
9	67.020 ДСТУ 3139:2015	пивоварство	броварство
10	67.100.20 ДСТУ 4635:2006	плавлені (сири)	топлені
11	67.100.20 ДСТУ 1277-92	розсольний (сир)	роповий
12	67.120.10 ДСТУ 4436:2005	сосиски	(варені) ковбаски
13	67.080.20 ДСТУ 7033:2009 ДСТУ 7034:2009	столові / Буряки (молоді свіжі з зеленню)	харчові, їдальні, до столу
14	67.220.10 ДСТУ 724:2006	столовий /Хрін	харчовий, їдальний, до столу
15	67.080.20 ДСТУ 286-91	столова / Морква (молода свіжа з зеленню)	харчова, їдальна, до столу
16	67.080 ДСТУ 8102:2015	фруктові (консерви)	садовинні
17	67.040; 67.080 ДСТУ 4305:2004 ДСТУ 8102:2015	фрукти	садовина
18	67.100.10 ДСТУ 7519:2014	що заготовляються / Вершки,	– заготовлювані
19	67.060 ДСТУ 1055:2006	що швидко розварюються/ Крупи,	– розварні
20	67.080.10	яблука дикоростучі	яблука-дички

Неодноразово зазначена проблема – вдосконалення мовної експертизи національних стандартів – порушувалася поважними науковцями, зокрема зазначалося, що досягнення позитивного результату можливе, якби розробники державних стандартів

а) дотримувалися «Положення про Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології», одним із співзасновників якого є Інститут української мови НАН України, на який покладено такі обов'язки, як організація, планування та координація розроблення й експертизи, а також підготовка змін і доповнень, рекомендацій щодо перегляду, скасування, заміни, затвердження та впровадження державних термінологічних стандартів;

б) співпрацювали з термінологами, які аналізують, систематизують та класифікують поняття і на підставі цього визначають, наскільки наявні терміни відповідають позначуваним поняттям та іншим вимогам (і мовним, і семіотичним тощо), яким має задовольняти кожен термін як член певної терміносистеми.

Отже, освіта має відігравати вирішальну роль у підготовці майбутніх спеціалістів, що не тільки розуміють важливість стандартів, розуміють, як функціонує система стандартизації, а й свідомі того, як зацікавлені сторони можуть сприяти розробленню стандартів на національному, європейському та міжнародному рівнях. Принагідно зазначимо, що 14 жовтня Міжнародна Електротехнічна Комісія (IEC), Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) та Міжнародний телекомунікаційний союз (ITU) – три провідні розробники міжнародних стандартів – святкували Всесвітній день стандартів, тема якого у 2017 році сформульована так: «Стандарти роблять міста розумнішими».

ЛІТЕРАТУРА

1. Про стандартизацію : Закон України від 17 травня 2001 р. № 2408-III

[Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2408-14>.

2. ДК 004:2008 Український класифікатор нормативних документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/standarty-i-normativi/ministerstva-i-vedomstva/klassifikatory/raznoe/7735-dk-004-2008-ukrainskij-klasifikator-normativnix-dokumentv-uknd.html>

3. Інформація та документація. Словник термінів: ДСТУ ISO 5127:2007 (ISO 5127:2001, IDT) [Електронний ресурс]. – [Чинний від з 2009-10-01]. – Київ: Держспоживстандарт України, 2010. – Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=52901

5. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять: ДСТУ 3966:2009. — [Чинний від 2010-07-01]. – Київ: Держспоживстандарт України, 2009. – IV, 30 с.

6. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять: ДСТУ 3966-2000. – К.: Держстандарт України, 2000. – 32с.

7. Кияк, Т. Фахові мови як новий напрям лінгвістичного дослідження [Текст] / Т. Кияк // Іноземна філологія. — 2009. — Вип. 121. – С. 138–141.

8. Кочерга, О. Правописні проблеми термінології [Електронний ресурс] / О. Кочерга, Є. Мейнарович. – Режим доступу: <http://r2u.org.ua/node/106>, <http://mir.zavantag.com/pravo/9571/index.html>

9. Рицар, Б. Порівняльний аналіз термінів з нормативних документів і словників / Б. Рицар, Р. Рожанківський [Текст] // Вісник: Проблеми української термінології: Матеріали 6-ї Міжнародної наукової конференції. – Львів: Львівська політехніка, 2000. – № 402. – С. 31–39.

10. uas.org.ua/ua/ – Українське агентство стандартизації (UAS)

11. www.iso.org – Міжнародна організація зі стандартизації (ISO).

12. www.cen.eu – Європейський комітет стандартизації (CEN)

Татьяна Коляда-Березовская

*(кандидат филологических наук,
доцент кафедры документоведения и информационной деятельности,
Одесский национальный политехнический университет)*

Елена Зинченко

*(кандидат филологических наук,
зав. кафедрой иностранных языков,
Одесская национальная академия пищевых технологий)*

Татьяна Казарян

*(преподаватель кафедры украиноведения и лингводидактики,
Одесская национальная академия пищевых технологий)*

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ В ПРОБЛЕМНОМ ПОЛЕ

СОВРЕМЕННОГО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В работе рассмотрена система терминов определенной отрасли науки / сферы деятельности (в частности пищевой) как составной литературного языка.. Также рассмотрены вопросы стандартизации терминологии (в том числе пищевой отрасли); приведены конкретные принципы нормирования украинской терминологии, таблицы ГОСТ-словарей терминов и языковых недостатков терминов в названиях ГОСТ серии «Технологии производства пищевых продуктов».

Ключевые слова: *терминосистема, стандартизация терминов, производство пищевых продуктов.*

Tetiana Kolyada-Berezovskaya

*(Candidate of Philology,
Associate Professor of the Department of Documentation
and Information Activities,
Odessa National Polytechnic University)*

Olena Zinchenko

*(Candidate of Philology,
head. Department of Foreign Languages,
Odessa National Academy of Food Technologies)*

Tetiana Kazarian

*(teacher of the department of Ukrainian studies and linguodidactics,
Odessa National Academy of Food Technologies)*

PROFESSIONAL TERMINOLOGY IN THE PROBLEM FIELD MODERN HIGHER EDUCATION

The article deals with the system of terms of a certain branch of science / field of activity (in particular food) as a composite literary language. The issues of standardization of terminology (including food industry) are also considered; the specific principles of rationing of Ukrainian terminology, tables of SSU-vocabularies of terms and language defects of terms in the names of SSU series "Technologies of food production" are given.

Keywords: terminology, standardization of terms, production of food products.

УДК 821.161.2

Ширмова Тетяна

*Київський національний торговельно-економічний університет,
старший викладач кафедри сучасних європейських мов*

РОЛЬ СЛОВНИКІВ У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МОВИ

У цій роботі зроблена спроба диференціювати поняття "культури мови" і "культури мовлення". Серед вчених існують різні погляди на ці поняття. Автор доводить, що низький рівень культури мови перетворився на